

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди



Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**



АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць



**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

А 43

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

Забеліна Г.Д. Використання казкотерапії в логопедичній роботі з розвитку мовлення у дошкільників із заїканням.....	115
Завадська О.А. Умови психолого-педагогічного супроводу дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзії.....	121
Зінов'єва О.В. Діагностика розвитку довільної регуляції навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку.....	126
Злобіна Н.М. Використання піктограм, як засобу комунікації дітей із синдромом Дауна.....	132
Калашиник С.В. Огляд методик корекції поведінкових порушень у дітей з РАС.....	138
Катріч А.М. Застосування елементів Монтессорі – терапії у сенсорному вихованні дітей із ЗПР.....	143
Кірпа Д.О. Ігрові вправи як засіб профілактики порушень писемного мовлення дітей молодшого шкільного віку.....	149
Колот С.Б. Логопедична ритміка для дітей з загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).....	156
Комір С.М. Роль і місце дихальних вправ в корекції заїкання	160
Комкова О.М. Формування довільної уваги у молодших школярів із порушеннями писемного мовлення.....	167
Костенко В.А. Складання розповіді за сюжетною картиною як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня.....	175
Кривоніс Д.О. Гра як засіб мовленнєвого розвитку дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.....	181
Лактіонова О.М. Особливості обстеження зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня	186
Літвін Л.М. Діяльність реабілітаційного центру «Право вибору» щодо інклюзії дітей та людей з порушеннями у сучасне суспільство.....	190
Малєєва А.М. Рівні соціалізованості дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.....	195
Мамедова Л.Б. Розвиток соціальної компетентності дітей з РАС засобами соціальних історій.....	200
Маркіна Н.В. Формування емоційного здоров'я дітей засобами музикотерапії.....	208
Маркова Л.В. Стратегія формування потреби у спілкуванні дітей з розладами аутистичного спектру.....	211
Мироненко А. В. Комплексний підхід до розвитку звуковимови у дітей з порушенням слуху.....	218
Мірошніченко І.А. Формування функціональних цілей міждисциплінарною командою фахівців, як засіб реалізації програм допомоги для дітей з моторними порушеннями.....	224
Мірошніченко О.В. Використання музикотерапії в подоланні дизартрії у дошкільників.....	232
Міщенко О. А. Вокальні вправи та вокально-ритмічні ігри як засоби формування інтонаційно-ритмічної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ.....	237

ДІЯЛЬНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ «ПРАВО ВИБОРУ» ЩОДО ІНКЛЮЗІЇ ДІТЕЙ ТА ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ У СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО.

У статті проведено аналіз діяльності реабілітаційного центру «Право вибору». Інклюзивна форма навчання є основним напрямом розвитку системи освіти у світовому співтоваристві. Були сформульовані супутні фактори, спрямовані на підвищення рівня розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Ключові слова: реабілітація, центр, обмежені фізичні можливості, інклюзивне навчання, порушення зору.

Постановка проблеми. На сьогодні розвиток інклюзивної освіти в Україні вимагає досліджень, які спрямовані на пошук ефективних шляхів впровадження інтегрування дітей, які мають особливості психофізичного розвитку, в систему загальноосвітніх шкіл, а також інтеграцію дітей та людей з порушеннями у сучасне суспільство. При розробці програм інклюзивного навчання та пошуку ефективних шляхів впровадження інтегрування таких людей має стати досвід роботи спеціальних шкіл та реабілітаційних центрів.

Мета статті полягає в розкритті діяльності інклюзивного навчання у реабілітаційному центрі «Право вибору».

Виклад матеріалу дослідження. Центр реабілітації молодих інвалідів та членів їх сімей «Право вибору» був зареєстрований 17 липня 2002 року Виконавчим комітетом Харківської міської ради. Зараз організація налічує понад 100 молодих інвалідів та 60 сімей, які виховують дітей раннього та дошкільного віку.

Одним з головних напрямків роботи центру є рання допомога сім'ям, які виховують дітей раннього та дошкільного віку, психолого-педагогічна реабілітація інвалідів, підтримка творчо обдарованої молоді.. Налічується необхідний потенціал для вирішення цих проблем: науково-практичний досвід роботи, приміщення, зацікавлені у співпраці партнери.

Метою діяльності Харківського міського Центру реабілітації молодих інвалідів та членів їх сімей «Право вибору», є покращення якості життя, всебічна підтримка дітей і молоді з особливими потребами та членів їх сімей шляхом організації комплексної фізичної, соціально-педагогічної, психологічної, правової, побутової реабілітації, виявлення, підтримка та популяризації талантів, сприяння працевлаштуванню молодих інвалідів, створення та обладнання робочих місць для них, соціальний патронат безпосередньо на робочому місці, організація змістовного дозвілля, інтеграція у суспільство[1].

Для досягнення мети центр виконує завдання:

- створює матеріально-технічну базу, та організує методичне забезпечення для своєї діяльності;
- сприяє пошуку, вивченню, впровадженню та поширенню вітчизняного та закордонного досвіду з проблем ранньої допомоги, реабілітації, навчання та виховання дітей та молоді за обмеженими можливостями здоров'я;
- бере участь у розробці та проведенні науково-практичних досліджень та проектів, присвячених проблемам дітей та молоді за обмеженими фізичними можливостями;
- сприяє організації навчання та підвищення кваліфікації педагогів, психологів, соціальних працівників (тренінги, семінари, конференції, круглі столи) в Україні та закордоном;
- сприяє підвищенню рівня інформованості з питань проблем інвалідів широких верств населення (видання, плакатів, листівок, буклетів, створення сайту, співпраця зі ЗМІ);
- сприяє працевлаштуванню людей з інвалідністю;;
- створює оптимальні умови для спілкування, організації оздоровлення, реабілітації, відпочинку й змістовного дозвілля членів організації;
- організує взаємодопомогу батьків, які виховують дітей з особливими потребами;

- налагоджує активну співпрацю з іншими організаціями, які займаються проблемами дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я.

В організації зараз 6 штатних працівників (директор, бухгалтер, тифлопедагог, фізичний реабілітолог, психолог), 8 залучених фахівців (3 логопеди, соціальний працівник, арт-терапевт, психолог, спеціаліст з сенсорної інтеграції) і 25 волонтерів (за угодами).

Центр «Право вибору» має позитивний досвід реалізації соціальних проектів для людей з обмеженими фізичними можливостями, входить до соціальної мережі міста. За 9 років існування заклад виконав 12 соціальних проектів для Харківського регіону[2].

У 2002 році лідери Центру виграли грант Президента України для обдарованої молоді і започаткували Перший обласний конкурс-огляд творчості молодих інвалідів «Маленький Парнас». Переможців конкурсу запросили на міжнародний фестиваль художньої творчості «Квітка Надії – 2005» до Польщі, поїздки було здійснено завдяки зусиллям центру.

У 2003 році центр працював над реалізацією проекту щодо допомоги дітям, які не можуть відвідувати школу через важкі порушення.

У січні-травні 2004 року приймав участь у проекті Української системи дистанційного навчання «Електронне дистанційне навчання – подолання освітньої та соціальної ізоляції людей з обмеженими фізичними можливостями» і далі продовжує співпрацювати в цьому напрямку. В травні того ж року центр започаткував проект «Містечко майстрів», спрямований на підтримку творчих ініціатив дітей та молоді з обмеженими можливостями [1].

У 2004 році заклад переміг в конкурсі інноваційних соціальних проектів «Українського фонду соціальних інвестицій». Зараз завершується реалізація мікропроекту «Сходишки подолання» – щодо створення центру ранньої допомоги для дітей з важкими вадами зору віком від народження до 3-х років. Центр відкрито 30 травня 2007 року. Модель розроблена під час реалізації проекту проходить апробацію.

В 2005 році брали участь у корпоративному проекті «Громадська агенція сприяння працевлаштуванню людей з обмеженими можливостями здоров'я м. Харкова». Працевлаштування людей з інвалідністю є одним з пріоритетних напрямків діяльності Центру. В наслідок щоденної практичної роботи з клієнтами та роботодавцями, проведених соціологічних досліджень, аналізу чинного законодавства, постійної участі та проведення різноманітних семінарів, конференцій, круглих столів та інших заходів з цієї тематики, фахівці Центру мають великий досвід соціальної роботи в цьому напрямку, знають особливості клієнтів ті проблеми, з якими вони найчастіше зіштовхуються в процесі пошуку роботи та працевлаштування, чітко собі уявляють проблему, стан справ на сьогоднішній день.

У 2006 році центр реалізував проекти: «Пріоритет» щодо створення ресурсного центру інформаційних технологій для студентів з обмеженими можливостями здоров'я.

У 2007 році продовжив реалізацію проекту «Сходінки подолання» та виконували проекти: «Сонце в долоньках».

У 2008 році був започаткований проект «Школа для матусь» – школа батьківської майстерності для сімей, які виховують дітей з важкими порушеннями зору[2].

У 2009-2015 році організація закладу працювала над такими проектами як «Школа толерантності», «Подаруємо радість гри особливій дитині», «Світ на кінчиках пальців», «Наш теплий дім», «Шлях до незалежності» - розробка моделі підготовки до самостійного життя незрячої молоді. тощо. Брав участь як партнер в проекті «Повернемо казку дітям війни»

2016 рік – проект «Особливі казки» - надання допомоги дітям методами казкотерапії, проект «Книжкові полиці для всіх».

Реабілітаційний центр має три відділення напрямку роботи:

І відділення центру - допомога дітям з важкими порушеннями зору від народження до 8 років:

- «Школа для матусь» - школа батьківської майстерності для сімей, які виховують дітей з важкими порушеннями зору від народження до 8 років (консультації, лекції, тренінги, майстер-класи, інформаційна підтримка).

- «Радість руху» - фізична реабілітація (розвиток мобільності та орієнтування у просторі, масаж).

- «У світі відчуттів» - заняття з сенсорної інтеграції.

- Психологічна допомога (діагностика рівня розвитку дитини, консультації, казкотерапія, пісочна терапія тощо).

- Заняття тифлопедагога (підготовка до школи, тифлографіка, навчання шрифту Брайля тощо).

- Розвиваючі заняття (психолог, логопед, ігротерапевт, арт-терапевт).

- Група тимчасового перебування.

- «Школа толерантності» (організація спільного дозвілля зі здоровими однолітками).

II відділення центру «Пріоритет» - реабілітація випускників та студентів з важкими порушеннями зору:

- Навчання роботі на комп'ютері.

- Психологічна допомога (тренінги, казкотерапія).

- Організація дозвілля.

III відділення центру - ресурсний «Світ на кінчиках пальців» (відділення соціального підприємства «СоцІнтелл»)- адаптація книг шрифтом Брайля за принципами універсального дизайну для незрячих дітей дошкільного та шкільного віку[3].

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Отже, Харківський міський Центр реабілітації молодих інвалідів та членів їх сімей «Право вибору» здійснює широку програму підтримки дітей з порушеннями та їх батьків, що є досить вагомим у соціалізації таких дітей у сучасне суспільство. Також досвід роботи центру може стати основою впровадження інклюзивної форми навчання та розробки програм для інклюзивних класів. Робота центру спрямована на підтримку дорослих людей з

інвалідністю стає основою розробки соціальних програм органами державної влади.

Список використаних джерел:

1. Харківська громадська організація Центр реабілітації молодих інвалідів та членів їх сімей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravovybora.org/ru/node/487>
2. Центр «Право вибору» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gudrv.pp.ua/partnery/tsentr-pravo-viboru>
3. Інтерв'ю з директором центру «Право вибору» Бутенко Валентиною Антонівною, 16 жовтня 2020 року.

Малєєва А.М.

РІВНІ СОЦІАЛІЗОВАНOSTІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті на основі експериментального дослідження охарактеризовано рівні соціалізованості дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Ключові слова: соціалізація, соціалізованість, тяжкі порушення мовлення, дошкільний вік.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти соціалізація та соціальна адаптація дітей з тяжкими порушеннями мовлення в умовах спеціальних закладів набуває все більшої актуальності і значущості. Сприяння соціалізації дитини з тяжкими порушеннями мовлення – це передусім оптимізація її адаптації до нових умов середовища. Проблему соціалізації дітей з тяжкими порушеннями мовлення відображено в наукових працях Л.Байбородова, Ю. Блинкова, Д.Вернера, Л.Вакуленка, Л. Виготського, Т. Дегтяренко, Т.Добровольської, О. Дорожкіної, В. Мудрика, В.Мурзи, В.Мухіна, Г. Селевко, В. Тарасун, Н.Шабаліна, А. Шевцова, М.Шведа та ін. [1; 2; 3]